

ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені ІВАНА ФРАНКА

ВАКУЛЕНКО ЄВГЕНІЯ ВОЛОДИМИРІВНА

УДК 339.9:[339.137.2:330.341.2] (043.3)

**ФІНАНСОВІ МЕХАНІЗМИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ**

Спеціальність 08.00.02 – світове господарство
і міжнародні економічні відносини

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Львів – 2015

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у відділі міжнародних валютно-фінансових відносин в Інституті світової економіки та міжнародних відносин НАН України.

Науковий керівник - кандидат економічних наук, старший науковий співробітник **Сльозко Олена Олександрівна**, провідний науковий співробітник сектору міжнародних фінансових досліджень Інституту економіки та прогнозування НАН України.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор **Панченко Євген Григорович**, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, професор кафедри міжнародного менеджменту;

кандидат економічних наук, **Полякова Юлія Володимирівна**, Львівська комерційна академія, Міністерства освіти і науки України, доцент кафедри міжнародних економічних відносин.

Захист дисертації відбудеться «28» серпня 2015 р. о 16:00 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради К 35.051.21 Львівського національного університету імені Івана Франка за адресою: 79000, м. Львів, вул. Січових Стрільців, 19, аудиторія 205.

Із дисертацією можна ознайомитись у Науковій бібліотеці Львівського національного університету імені Івана Франка (79000, м. Львів, вул. Драгоманова, 5).

Автореферат розіслано «27» липня 2015 року.

**Вчений секретар
спеціалізованої
вченої ради к. е. н., доц.**

Ю.Б.Федунь

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Глобалізаційні процеси останніх десятиліть пов'язані із діяльністю транснаціональних корпорацій (ТНК), які об'єктивно виступають потужною силою розвитку світового господарства, а їх діяльність все більш поширюється далеко за межі країн базування материнських компаній-гігантів. Саме ТНК персоніфікують собою транснаціональний бізнес, вплив якого на науково-технологічний і соціально-економічний розвиток приймаючих країн істотно зростає.

Процес інвестування в інновації є одним з вирішальних чинників відтворення світової економічної системи. Рівень інноваційного розвитку країн відбувається в ХХІ столітті одночасно із посиленням глобалізації світового господарства, коли інноваційний процес набув рис нелінійної моделі і стає інтерактивним. Всі ці процеси відбуваються одночасно, що призводить до зміщення центру тяжіння з національного на глобальний рівень. Інвестиційно-інноваційний процес долає світові економічні кризи і дає поштовх як до оздоровлення окремих національних економік, так і прогресу корпорацій, що фінансують та впроваджують інновації.

ТНК виступають головними інвесторами в інноваційній сфері, а обсяги їхніх фінансових витрат на інноваційну діяльність постійно зростають. Загальна сума витрат ТНК на дослідження і розробки за останні десять років зросла із 106,4 млрд дол. у 2004 р. до більш ніж 160 млрд дол. США у 2014 р., тобто в 1,6 рази. Проте масштаби фінансування не гарантують успіху компанії в інноваційній сфері. Проведені дослідження дозволяють зробити висновок щодо відсутності кореляції між обсягами корпоративного інноваційного фінансування та ефективністю науково-технологічного розвитку ТНК. Це зумовлює необхідність пошуку більш досконалих механізмів та інструментів фінансового менеджменту в інноваційній сфері.

Сучасні стратегії і механізми фінансування інноваційної діяльності ТНК досліджували у своїх роботах провідні зарубіжні фахівці В.Аншин, Дж.Брайт, Дж.Даннінг, Дж.Ендрю, Р.Кан, Дж.М.Кейнс, Дж.Кендалл, Дж.Кларк, Дж.Маркусен, Х.Нотон, А.Пігу, Дж.Рош, Г.Сіркін, Р.Такер, Г.Уоделл, К.Фрімен, Ю.Яковець.

Взаємозв'язок фінансування інноваційної діяльності та міжнародної конкурентоспроможності країн та інших суб'єктів глобального бізнесу, процеси формування національних систем фінансового забезпечення інноваційного розвитку, а також окремі суттєві аспекти інноваційно-інвестиційної діяльності на різних рівнях управління досліджували вітчизняні вчені-економісти Л.Антонюк, В.Вергун, Т.Майорова, О.Мозговий, А.Нікіфорова, В.Новицький, Т.Орехова, Є.Панченко, Ю.Пахомов, Ю.Полякова, А.Поручник, О.Рогач, В.Сіденко, О.Сльозко, Л.Федулова, Ю.Юркевич.

Проте, в сучасній науковій літературі недостатньо повно розкриті теоретико-методологічні основи фінансування інноваційно орієнтованих ТНК за умов реального становлення техноглобалізму, коли посилюється монополізація в науково-технологічній сфері. Удосконалення методології та практичного інструментарію фінансового забезпечення інноваційної діяльності ТНК істотно актуалізується за умов економічної нестабільності і нерівномірності науково-технологічного розвитку. Виникає потреба у поглибленні досліджень таких

інструментів фінансового менеджменту, як трансферне ціноутворення на інноваційні продукти ТНК та венчурне інвестування в інноваційній сфері. Подальшого розвитку потребують також методики аналітичної оцінки ефективності інноваційних інвестицій ТНК. Зважаючи на агресивну інноваційну політику ТНК США, ЄС, Японії, Китаю та Росії на світовому ринку інтелектуальних продуктів та послуг, критичною стає проблема нарощування інноваційного потенціалу вітчизняних компаній. Це зумовлює необхідність пошуку шляхів посилення дієвості національної інноваційної політики, удосконалення фінансово-податкових чинників, більш ефективного поєднання інноваційної політики України з науково-технологічною діяльністю ТНК, що й визначило вибір теми дисертаційної роботи, її мету, завдання та структуру, об'єкти та логіку дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана в межах науково-дослідної теми відділу міжнародних валютно-фінансових відносин Інституту світової економіки та міжнародних відносин НАН України «Посткризова трансформація світової фінансової системи (2011-2013 рр., номер державної реєстрації 0110U001983), результати досліджень автора використані у розділі 2 «Становлення систем фінансового менеджменту глобальних корпорацій» при підготовці матеріалів щодо парадигми фінансування інновацій (п.2.2 «Регуляторний інструментарій фінансового забезпечення інноваційної діяльності глобальних корпорацій») та при розробці рекомендацій щодо методики оцінки ефективності фінансування інноваційної діяльності глобальних корпорацій (п.2.3 «Інноваційні чинники міжнародної конкурентоспроможності національних економік»).

Мета та завдання дослідження. Мета дисертаційної роботи полягає в поглибленні теоретичних та методологічних засад в обґрунтуванні прикладних рекомендацій з удосконалення фінансового забезпечення інноваційної діяльності ТНК у контексті інноваційної політики України на шляху до членства в Євросоюзі.

Реалізація поставленої мети передбачає виконання наступних завдань:

- розкрити природу інвестиційно-інноваційної діяльності транснаціональних корпорацій;
- дослідити сучасні фінансові механізми та інструменти забезпечення інноваційної діяльності ТНК;
- визначити місце трансфертного ціноутворення у процесі створення, виробництва та реалізації інноваційних продуктів на світових ринках;
- ідентифікувати взаємозв'язок венчурного фінансування з підвищенням ефективності інноваційної діяльності транснаціональних корпорацій;
- проаналізувати вплив національних політик на залучення інвестицій в інновації;
- обґрунтувати сучасні критерії оцінки привабливості середовища приймаючих країн для інноваційної діяльності ТНК;
- окреслити напрями підвищення ефективності впливу податкових інструментів на інноваційну діяльність ТНК в Україні;
- розробити концептуальні підходи щодо вдосконалення інноваційної діяльності українських підприємств з урахуванням досвіду ТНК;

Об'єктом дослідження є процеси модифікації фінансового забезпечення інноваційної діяльності ТНК в умовах глобалізації.

Предмет дослідження є фінансові механізми ресурсного забезпечення інноваційної діяльності ТНК.

Методи дослідження. Методологічною основою дисертації є системний підхід із застосуванням принципу єдності теорії та практики, які дають можливість здійснити комплексне дослідження механізмів фінансування інноваційного процесу транснаціональними корпораціями.

Для вирішення поставлених завдань та отримання наукових результатів було використано такі загальнонаукові та спеціальні методи пізнання: *класифікації та систематизації* – для аналізу економічних процесів; *історико-логічний* – для вивчення та розкриття еволюції поглядів на процес фінансування інновацій; *аналізу та синтезу* – в процесі дослідження механізмів фінансування інновацій ТНК, визначення методологічних засад та обґрунтування прикладних рекомендацій з удосконалення фінансового забезпечення інноваційного процесу; *кількісного, якісного та структурного аналізу процесів і явищ* – для обґрунтування взаємодії фінансових механізмів на різних стадіях інноваційного процесу; *економіко-математичного моделювання* – для кількісного та якісного аналізу впливу управлінських рішень на інвестиційно-інноваційну привабливість приймаючої країни; *узагальнення* – для формулювання висновків як в окремих розділах, так і в дослідженні загалом.

Інформаційною базою дослідження є наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, матеріали міжнародних довідникових видань та статистичних баз даних: ЮНКТАД, ООН, Global Innovation 1000; Global Innovation Barometer, Міністерства економічного розвитку та торгівлі України, агреговані дані Державної служби статистики України (наукова та інноваційна діяльність в Україні), Національного інституту стратегічних досліджень в Україні, дослідження та звіти консалтингових компаній та національного центру стратегічних досліджень «Центру Разумкова», Price Waterhouse Coopers, Deloitte, KPMG, матеріали інформаційних агентств (Reuters, Bloombrs), ресурси Інтернет.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розкритті факторів та новітніх тенденцій фінансування інноваційної діяльності транснаціональних корпорацій у системі нарощування їх глобальної конкурентоспроможності, обґрунтуванні системи комплексного фінансового забезпечення науково-дослідної та дослідницько-конструкторських робіт (НДДКР) ТНК, виявленні крос-культурних особливостей фінансування інноваційних проектів у провідних країнах та визначенні стратегічних напрямів і перспектив розвитку інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні у контексті реалізації угоди про Асоціацію з ЄС.

На захист виносяться такі нові наукові положення, розроблені особисто автором:

вперше:

– запропоновано систему комплексного фінансування інноваційної діяльності ТНК, яка включає: базові ланки корпоративного фінансування, до складу яких входять: бюджети виконання НДДКР та трансфертне ціноутворення у контексті

забезпечення маржинального доходу на кожній стадії інноваційного процесу; допоміжні ланки, а саме: інноваційні фонди стратегічних альянсів, що дозволяють суттєво знизити ризики інноваційної діяльності та забезпечують перерозподіл фінансових ресурсів між учасниками цих альянсів на користь компаній – галузевих лідерів у відповідних сферах науково-технологічного розвитку; корпоративних та незалежних венчурних фондів, які дозволяють знизити рівень оподаткування в інноваційній сфері, прискорити рух грошових потоків на всіх стадіях інноваційного процесу та забезпечити досягнення цілей пріоритетних інноваційних проєктів; національні інноваційні фонди, що використовуються ТНК для фінансування таких інноваційних розробок які мають пріоритетне значення для розвитку відповідних національних економік; фінансово-кредитний механізм, який використовується, як правило, на завершальних етапах інноваційного процесу, головним чином в рамках інтегрованих структур міжнародного бізнесу (кейрецу в Японії, чеболі в Південній Кореї; промислово-фінансові групи США та Німеччини і т. ін.);

– запропоновано економіко-математичний та графічний варіанти когнітивної моделі привабливості інноваційно-інвестиційного середовища приймаючих країн, яка дозволяє виявити мотиваційні фактори інноваційної діяльності ТНК в цих країнах; побудовані на основі зазначеної моделі сценарії розвитку економіки України на перспективу до 2020 року (інерційний, екстенсивний та інтенсивний) дозволили виявити, з одного боку, позитивний вплив людського фактору та патентного потенціалу на розвиток науково-технологічної діяльності ТНК в Україні, а з іншого – вкрай негативну роль високого рівня корупції у рівні привабливості вітчизняного інвестиційного клімату;

удосконалено:

– трактування категорії «фінансові механізми інноваційної діяльності транснаціональних корпорацій», яка являє собою взаємопов'язану сукупність інструментів регулювання грошових потоків компанії у сфері креативного пошуку і реалізації можливостей щодо створення власних та використання залучених, на основі концепції відкритих інновацій, продуктів інтелектуальної власності, що якісно змінюють технологію і організацію бізнесу з метою кращого задоволення попиту на цільових ринках за умов дотримання критеріїв ефективності і вимог сталого розвитку;

– кластерний підхід до фінансування інновацій ТНК за показником концентрації глобального потоку інвестицій, на основі якого виділено три групи країн: інноваційні лідери (США, Японія, Франція, Німеччина, Велика Британія), частка яких в загальному обсязі фінансування інновацій перевищила 82%; інноваційні «тигри» з Південно-Східної Азії, частка яких становить 16%; інноваційні аутсайтери – решта країн.

отримало подальший розвиток:

– класифікація факторів інвестиційно-інноваційного середовища приймаючих країн, які поділяються на три групи: політико-правові (політична стабільність, захист прав власності, рівень корупції, транспарентність економічних відносин); фінансово-економічні (рівень економічного розвитку, податкове навантаження на бізнес, глобальний інноваційний індекс, ефективність фінансово-банківського

сектору); інституціонально-організаційні (індекс економічної свободи, легкість ведення бізнесу, якість науково-освітнього сектору); запропонована класифікація дає можливість як ТНК так і органам державного управління визначити і оцінити, за допомогою відпрацьованих у міжнародному бізнесі індикаторів, окремі аспекти та інтегральну характеристику національного інвестиційно-інноваційного середовища;

– визначення шляхів підвищення ефективності функціонування фінансово-податкової системи України у контексті інноваційного розвитку національної економіки за рахунок: *по-перше*, пільгового оподаткування високотехнологічних компаній і секторів в цілому; *по-друге*, зниження відрахувань до бюджетів різних рівнів на оплату праці фахівців, що зайняті в науково-дослідній та дослідно-конструкторській діяльності; *по-третє*, спрощення процедур розмитнення імпорту сучасного обладнання та новітніх технологій, пов'язаних із енерго та ресурсозбереженням як на підприємствах, так і в домогосподарствах; *по-четверте*, запровадження додаткового спеціального податку на суб'єктів господарської діяльності, що використовують застаріле обладнання та низькотехнологічні уклади у своїй діяльності; *по-п'яте*, передбачення суттєвих преференції для розвитку інформаційних технологій й бізнесу в цілому; *по-шосте*, створення спеціалізованої фінансової установи на основі механізму державно-приватного партнерства, яка має обирати, фінансово забезпечувати та реалізовувати пріоритетні для національної економіки інноваційні проекти у контексті посилення частки високотехнологічних укладів п'ятого та шостого рівня.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що результати дисертаційного дослідження, висновки та конкретні пропозиції можуть бути використані як методологічна база для розробки стратегій підвищення міжнародної конкурентоспроможності українських компаній на основі використання сучасних систем фінансування інноваційної діяльності провідних транснаціональних корпорацій.

Матеріали дисертаційного дослідження були використані на загальнодержавному рівні: Комітетом Верховної Ради України з питань запобігання і протидії корупції у законопроектній роботі (довідка № 291 – 1075 від 29.01.2015 р.); Комітетом Верховної Ради України з питань фінансової політики і банківської діяльності і законопроектній роботі (довідка № 03-25/15 від 27.01.2015 р.); у практичній діяльності Підкомітетом з питань міжнародної економічної політики Комітету з питань економічної політики Верховної Ради України (довідка № 5-15/69 від 02.12.2012 р.); Комітетом Верховної Ради України з питань європейської інтеграції в законопроектній роботі (довідка від 26.09.2014 р.). Низка наукових положень кандидатської дисертаційної роботи, які були отримані особисто автором, використовуються у процесі викладання нормативних дисциплін для студентів «Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана» (довідка від 24.09.2014 р.). Науково-методичні матеріали, висновки та пропозиції, розроблені та сформульовані в роботі, були використані у ході реалізації науково-дослідних тем «Науково-дослідним економічним інститутом» (довідка № 1/172-а від 17.04.2012 р.); використані в ході реструктуризації компанії «Експерт Холдинг» (довідка № 06-233 від 20.06.2014 р.);

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є повністю самостійним науковим дослідженням. Усі наукові-практичні результати, які викладені в дисертаційній роботі, отримані автором особисто.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та висновки дослідження доповідались і обговорювались на міжнародних і всеукраїнських конференціях, зокрема, на XII міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах Європи та Азії» (Переяслав-Хмельницький, 2015 р.); IX Міжнародній науково-практичній конференції «Ефективні інструменти сучасних наук – 2013» (Прага, 2013 р.); міжнародній науковій конференції «Теоретичні та практичні підходи щодо оцінок наслідків глобальної фінансової кризи» (Київ, 2011р.); міжнародній науковій конференції «Шляхи трансформації міжнародної валютно-фінансової системи» (Київ, 2013 р.); міжнародній науковій конференції «Україна в міжнародних економічних відносинах в умовах глобалізації» (Київ, 4 липня 2002 р.); міжнародній науковій конференції програмі «Круглий стіл» «Криза ЄВРО, або втрачена парадигма» (Київ, 13 грудня 2011р.); міжнародній міжвідомчій конференції: «Проблеми різних економік світу в процесі трансформації світової системи» (Київ, 31 травня 2012 р.).

Публікації. Основні положення та висновки дисертації були опубліковані у 18 наукових працях загальним обсягом 15,9 д. а., з них 6 – у наукових фахових виданнях, 2 – у наукових фахових виданнях іноземних держав. Також 7 – матеріали міжнародних науково-практичних конференцій, 2 – монографії та 4 в інших виданнях.

Структура дисертації та її обсяг. Робота складається із вступу, трьох розділів (9 підрозділів), висновків, додатків і списку використаних джерел. Основний текст дисертації викладено на 178 сторінках, він містить 28 таблиць і 38 рисунків, 4 додатків. Список використаних джерел із 204 найменувань викладений на 19 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної для дослідження теми, визначено методологічну базу, проаналізовано ступінь її висвітлення у працях українських та зарубіжних вчених, висвітлено наукову новизну отриманих результатів, їх практичне значення.

У **першому розділі** «Транснаціоналізація та особливості фінансування інноваційно орієнтованих ТНК» розкрито теоретичні основи транснаціоналізації, з'ясовано суть понять «інвестиція», «інновація», «фінансовий механізм», «система фінансування інновацій ТНК». Висвітлено формування концепції вибору застосування того чи іншого фінансового механізму в залежності від стадії інноваційного процесу.

Міжнародні компанії, охопивши виробництво, торгівлю, фінансові інститути, не обмежувалися появою на глобальній арені нових, небачених за потужністю, гравців. У ході цього процесу материнські компанії створювали навколо себе незліченні дочірні фірми та філії, що розташовані не тільки по традиційно освоєних просторах, але й у найвіддаленіших кутках земної кулі. Саме це лавиноподібне

«розмноження» компаній у межах самих ТНК перетворило їх в головну рушійну силу процесу глобалізації та надпотужного спонсора інновацій.

Створення науково-дослідних підрозділів ТНК напряму залежить від інвестиційного клімату приймаючої країни. Транснаціональні корпорації є головним суб'єктом глобального потоку інвестицій в інновації, так як володіють потужною можливістю акумулювання фінансових ресурсів для фінансування процесу виробництва інновацій. Причому ТНК, в залежності від стадії інноваційного процесу, мають необмежені можливості у виборі джерел фінансування, які, у свою чергу, поділяються на: зовнішні (залучення коштів на ринку ЦП, банківські позики, венчурні інвестиції, державні програми); внутрішні (нерозподілений прибуток, відстрочені платежі, кошти засновників).

ТНК є головним суб'єктом створення глобального потоку інвестицій в інноваціях. Навіть за обмеженими оцінками вони забезпечують майже половину світових витрат у наукову діяльність і не менше 2/3 витрат у дослідженнях і інноваціях. Можна виділити три рівні, за якими розподіляють витрати в інновації ТНК: географічний (по країнах), галузевий (по секторах (галузях)) і по окремих суб'єктах інвестування (табл. 1).

Таблиця 1

Показники концентрації глобального потоку інвестицій в інновації ТНК

Розміреність концентрації	Відсоток від загального об'єму фінансування інновацій	Примітка
5 країн з 38-ми, які мають значну частину в фінансуванні інновацій	82.1	США, Японія, Німеччина, Франція, Велика Британія
5 секторів з найбільшим фінансуванням інновацій	69.5	Комп'ютери, фармацевтика, автомобілі, електроніка, програмне забезпечення
100 компаній з найбільшою частиною фінансування інновацій	61.4	Америка - 41 (США - 39); Європа - 36 (Велика Британія + Німеччина Франція - 20); Південно-Східна Азія - 23 (Японія - 20)

Як видно з даних табл. 1, найбільш інвестиційно-інноваційно привабливими для ТНК є галузі з впровадженням інтелектуальних розробок: комп'ютери, фармацевтика, автомобілі, електроніка, програмне забезпечення. Рівень видатків на НДДКР по регіонах світу ілюструє графік на рис. 1.

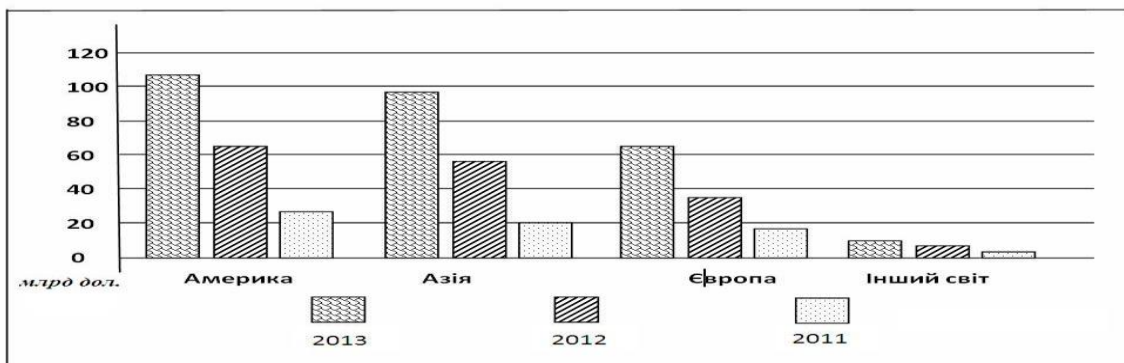

Рис. 1. Розподіл глобальних витрат на НДДКР по регіонах світу.

Відповідно до зображення рис. 1 безумовним лідером у фінансуванні витрат на НДДКР у світі є країни Америки, в основному за рахунок США, і не набагато відстають країни Азії, серед яких лідирують Китай та Японія.

Фінансування інновацій відбувається на кожній стадії процесу і потребує окремого фінансового механізму. Проведене дослідження дає можливість визначати *фінансовий механізм* як систему фінансових відносин, що забезпечує рух та взаємодію фінансових інструментів у динаміці. До основних фінансових механізмів фінансування інноваційної діяльності ТНК слід віднести: трансфертне ціноутворення з використання венчурних фондів; фінансово-кредитний механізм; мінімізацію витрат на інновації за рахунок створення стратегічних альянсів; стимулювання інноваційних процесів на рівні національного уряду приймаючої країни. Сукупність фінансових механізмів утворюють систему фінансового забезпечення ТНК.

Рис. 2. Схема взаємодії фінансових механізмів з метою забезпечення інноваційного процесу ТНК.

З точки зору фінансування інноваційних проектів транснаціональними корпораціями, забезпечення цього процесу передбачає взаємодію окремих фінансових механізмів на різних стадіях. Схематично на рис. 2 зображено схему взаємодії фінансових механізмів, що використовує менеджмент ТНК в процесі створення інноваційного продукту.

Доцільність вибору фінансового механізму для тої чи іншої стадії інноваційного процесу мотивується, в першу чергу, зменшенням ризиків втрати капіталу. Процес виробництва інновацій є підвищено ризиковим вкладанням коштів, саме тому, на початкових стадіях, корпорації використовують або власний капітал, або залучений (кошти інвесторів, державні гранти, субсидії тощо). Залучення кредитних коштів в процесі виробництва інновацій, особливо на початкових стадіях, є недоцільним, оскільки призводить до збільшення витрат, а при підвищеній ризиковості будь-яке збільшення витрат може негативно вплинути на кінцевий

результат. Тому фінансово-кредитний механізм, якщо й використовується, то лише на кінцевих стадіях, коли вже не виникає сумнівів щодо прибутковості проекту.

Отже, *систему фінансового забезпечення* можна визначити як комплекс заходів, спрямований на створення концепції взаємодії фінансових механізмів та суб'єктів інвестування для досягнення повного та своєчасного фінансування інноваційного проекту.

У другому розділі «Система фінансового забезпечення інноваційної діяльності ТНК в умовах глобалізації» проаналізовано окремі фінансові механізми забезпечення процесу інновацій, зокрема трансфертне ціноутворення, створення стратегічних альянсів, венчурне інвестування, використання переваг національної політики приймаючої держави тощо.

Зростання обсягу операцій ТНК пов'язано з їхнім прагненням забезпечити інтернаціоналізацію міжнародних економічних зв'язків, тобто перетворити (по можливості) міжнародні ринкові відносини у внутрішньо-фірмові шляхом об'єднання в межах однієї компанії підприємств, що базується в різних країнах. Вагому частку міжнародної торгівлі (близько 30%) становлять із внутрішньо-фірмових товарних та фінансових потоків транснаціональних корпорацій. Ними створена специфічна форма переведення капіталів за допомогою трансфертних цін (у тому числі спеціально занижених або завищених), що встановлюються самими ТНК. Така маніпуляція цінами дає можливість отримати додатковий маржинальний дохід як джерело фінансування інновацій.

За рахунок додаткової маржинальної надбавки відбувається завищення або заниження трансфертної ціни. Практика виробила кілька методів визначення трансфертних цін: 1) ціноутворення на основі ринкових цін; 2) ціноутворення на основі маржинальних витрат; 3) ціноутворення на основі переговорів.

Ціноутворення на основі маржинальних витрат дозволяє максимізувати прибуток корпорації в цілому, перетворюючи дочірню компанію на збиткову. Порядок формування ціни інноваційного продукту за цим методом виглядає так:

$$\text{ЦП} = \text{ЗВ} + \text{ПВ} + \text{П}, \quad (1)$$

де ЦП – ціна продукту, ЗВ – змінні витрати; ПВ – постійні витрати, П – прибуток. Маржинальний дохід дорівнює сумі прибутку і постійних витрат. З метою отримання додаткового неоподаткованого прибутку постійні витрати збільшують на маржинальні витрати, пов'язані з створенням інноваційного продукту. Відповідно, ціна продукту інновації набуває такого вигляду:

$$\text{ЦПі} = \text{ЗВ} + \text{МД}, \quad (2)$$

де ЦПі – ціна інноваційного продукту; ЗВ – змінні витрати; МД – маржинальний дохід. Маржинальний дохід своєю чергою розраховується, так:

$$\text{МД} = \text{П} + \text{МВ} + \text{ПВ}, \quad (3)$$

де П – прибуток; МВ – витрати понесені (сплачені) дочірній корпорації (країна базування з низьким рівнем податку) в сумі необхідній для підтримання інноваційного проекту; ПВ – постійні витрати.

Трансфертні ціни встановлені на основі переговорів, найбільш прийнятні в ситуаціях, коли існує кілька ринкових цін, або реалізаційні витрати для зовнішнього і внутрішнього ринків різні.

Ціноутворення трансфертної ціни як між окремими підрозділами ТНК, так і між ТНК в цілому і стало передумовою такого утворення, як стратегічний альянс, що є надзвичайно важливим способом впливу ТНК на світовий інноваційний процес. На першій стадії спільного засвоєння нових продуктів або технологій переважають стратегічні альянси, націлені на проведення НДДКР. В процесі реалізації готової продукції можуть також утворюватися виробничі і маркетингові альянси. Для формування стратегічних альянсів є характерним галузевий розподіл, адже ТНК функціонують не в усіх галузях. Найбільша група ТНК зосереджена в банківсько-фінансовому секторі. До неї входять, в основному, корпорації США та Китаю. Друга, найбільш чисельна група ТНК, присутня у сфері видобутку та переробки нафти і газу.

Таблиця 2

Поділ найбільших ТНК за виробничою спеціалізацією у 2014 р.

Сфера діяльності	Кількість ТНК	Країни-засновники
Видобуток нафти і газу	43	США, Китай, Росія
Банківсько-фінансова	71	США, Китай, Австралія
Виробництво харчової продукції	9	Швейцарія, США, Велика Британія
Високотехнологічне виробництво	16	США, Японія, Тайвань
Виробництво автомобілів, запчастин	17	Японія, Німеччина, США
Фармацевтика та біотехнології	22	Швейцарія, Франція
Сфера роздрібної торгівлі	17	США, Іспанія, Мексика

Третя група ТНК зосереджена у сфері фармацевтичного виробництва та біотехнологій. Дані табл. 2 свідчать, що надпотужні ТНК зосереджені в таких країнах як США, Китай, Австралія. За наявності цільової програми розвитку відносин з транснаціональними корпораціями, приймаюча країна виграє від присутності в її економіці ТНК.

Венчурний капітал використовується великими корпораціями як джерело фінансування та пошуку нових технологій, шляхом отримання через венчурні фонди доступу до технологічних інновацій, з можливістю їх подальшого придбання. Деякі корпорації, такі як Shell та General Electric або Microsoft Intel, створили з цією метою власні венчурні структури, тоді як інші, з більш широким діапазоном інтересів, наприклад, Monsanto, Boeing, надають перевагу інвестуванню через незалежні від них фонди. За останні 5 років (2007-2014 рр.) кількість венчурних фондів в Україні зросла більше ніж вдвічі, з 457 до 1083 підприємств, а вартість активів майже у 5 разів, з 36,5 млрд. грн. до 173,2 млрд. грн. Тенденція до стрімкого зростання активів венчурних фондів в Україні, на відміну від інших країн, виступає не як інструмент інвестування в інновації, а як джерело виведення капіталу за межі України з метою уникнення податкового тиску та навантаження. Подолання такої негативної тенденції є можливе лише за умов створення сприятливого інвестиційно-інноваційного клімату в Україні, що дозволить інноваційно-орієнтованим ТНК, без ризику втрати, розміщувати інноваційно-орієнтовані інвестиції.

Взаємозв'язок чинників, які визначають формування привабливого інвестиційно-інноваційного середовища, наведено на рис. 3 три агреговані групи

цивілізаційних факторів впливу: 1) політико-правові; 2) фінансово-економічні; 3) інституціонально-організаційні.

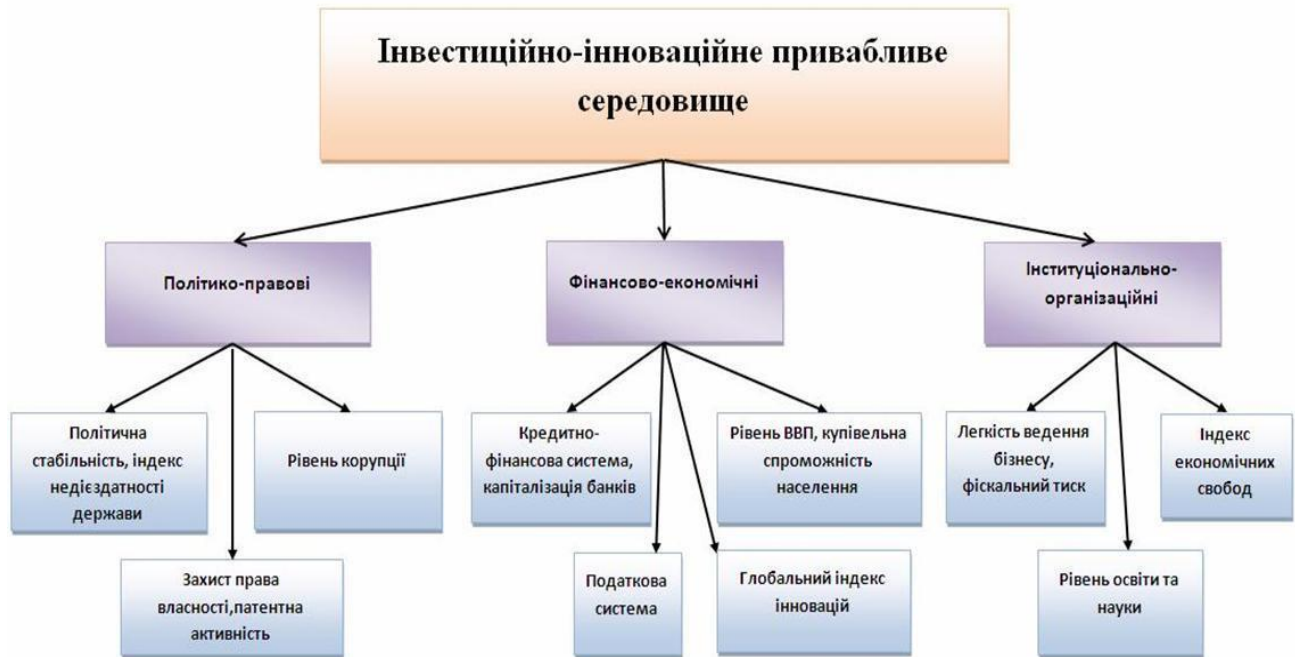

Рис. 3. Структурно-логічна схема взаємозв'язку чинників створення інвестиційно-інноваційного привабливого середовища.

Щоб отримати максимальний прибуток ТНК від фінансування інновацій, при виборі фінансового механізму необхідно створити систему, яка б забезпечила роботу обраних механізмів з урахуванням можливостей приймаючої країни, на основі взаємодії всіх факторів, відображених на рис. 3.

В третьому розділі «Розвиток інноваційно-інвестиційної діяльності ТНК в Україні» змодельовано у вигляді когнітивної моделі привабливості інноваційного середовища України з метою оцінки інноваційного потенціалу України, як приймаючої країни, для інноваційно орієнтованих ТНК. Шляхом кореляційно-регресійного аналізу розраховано матриці парних кореляцій між факторами впливу на інноваційне середовище приймаючої країни для 12 країн світу, за період 2005-2014 рр. та обчислено середньозважені значення коефіцієнтів кореляції.

Проаналізована структура іноземних ТНК, які зайшли на ринок України та вітчизняних підприємств які мають ознаки транснаціональних корпорацій. Окремо проаналізовано податковий клімат в Україні, визначено його переваги та недоліки. Досліджено перспективи впровадження «Стратегії сталого розвитку «Україна - 2020» та подальшої інтеграції України в ЄС.

Модель фінансування інновацій в Україні характеризується тим, що основний обсяг інвестицій у цей сектор здійснюється державою. Це не відповідає сучасним світовим тенденціям. У розвинених країнах фінансування інновацій здійснюється національним і іноземним бізнесом, зокрема ТНК. Україні, як приймаючій державі, слід створити умови, за яких ТНК будуть зацікавлені взяти на себе фінансування інновацій, що в подальшому дозволить суттєво скоротити видатки бюджету у сфері НДДКР.

Проведений аналіз свідчить щодо, негативних тенденцій присутності ТНК на ринку України. Такі корпорації як Nestle, Shell та Pepsi Co демонструють збиткову діяльність за результатами 2014 року. Найвищу рентабельність демонструє така корпорація як JT International на рівні 12%, тоді як світова тенденція в бізнес ІТ-технологіях (до яких відноситься JT International) демонструє рівень 25%.

З метою дослідження створення в Україні привабливого інвестиційно-інноваційного середовища для ТНК було побудовано знакову когнітивну карту привабливості інвестиційно-інноваційного середовища, на базі якої була побудована, за допомогою системи комп'ютерного моделювання «ІГЛА» (Інтелектуальний Генератор Кращих Альтернатив), **модель привабливості інвестиційно-інноваційного середовища України** (див. рис. 4)

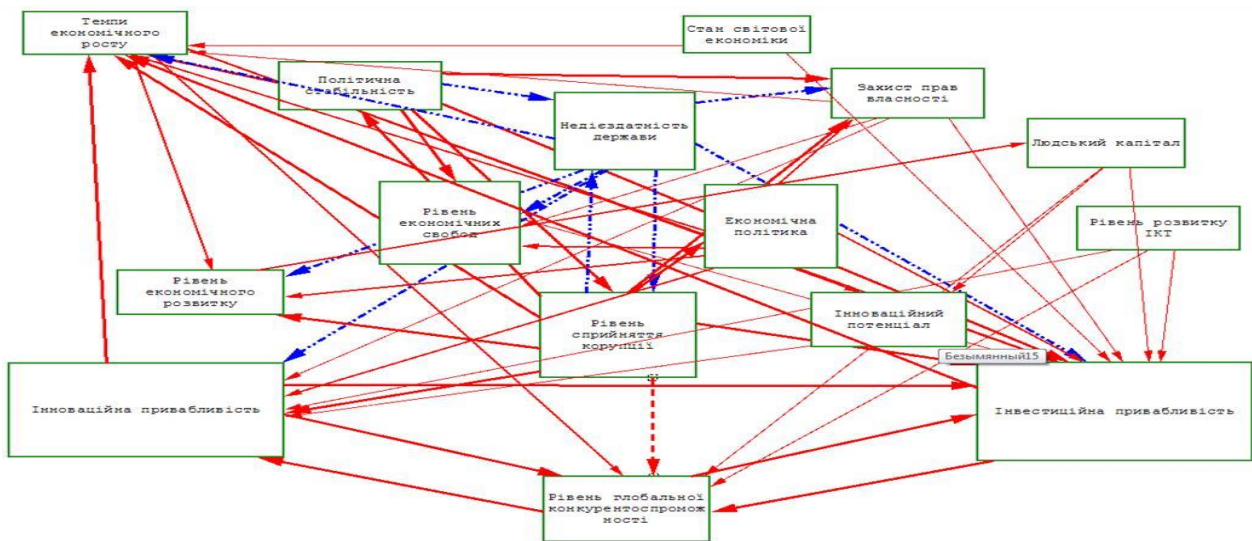

Рис. 4. Модель привабливості інвестиційно-інноваційного середовища України.

Наступним етапом дослідження привабливості інвестиційно-інноваційного середовища у когнітивному моделюванні сценаріїв розвитку є побудова трьох сценаріїв прийняття управлінських рішень на загальнодержавному рівні. Було розглянуто три ймовірні сценарії розвитку інвестиційно-інноваційного середовища: інерційний (Рис. 5а), екстенсивний (Рис. 5б), інтенсивний (Рис. 5в). Всі три сценарії розглядаються з позицій поліпшення стану світової економічної кон'юнктури.

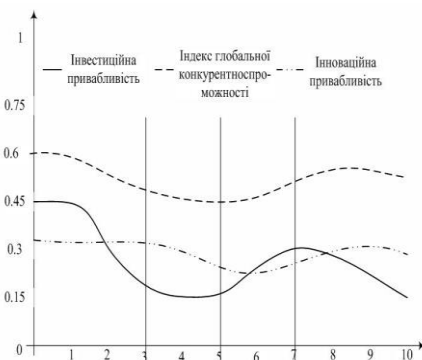

Рис. 5а. «Інерційний розвиток»

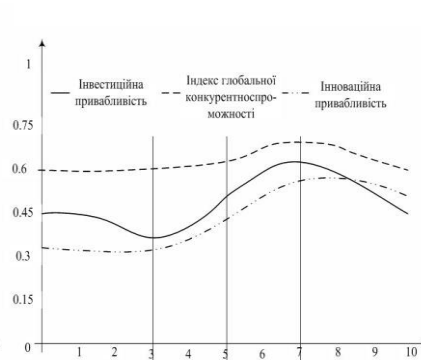

Рис. 5б. «Екстенсивний розвиток»

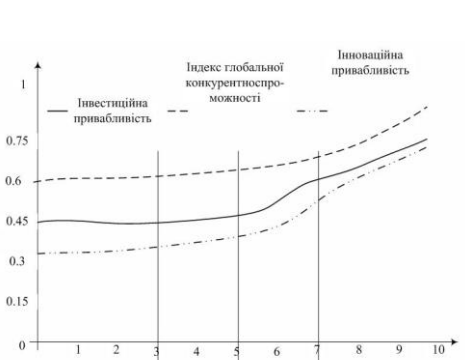

Рис. 5в. «Інтенсивний розвиток»

З формально-математичної точки зору необхідно задати імпульси (збурення) у відповідні вершини когнітивної моделі (які виступають як параметри управління). Розповсюджуючись по моделі, вони спричиняють зміну станів інших вершин, залежно від наявності прямих та опосередкованих зв'язків між ними та ступеню щільності цього впливу:

$$v_i(t+1) = v_i(t) + \sum_{j=1}^n w_{ji}(v_j(t) - v_j(t-1) + q_j(t)) = \Delta v_j(t) + \sum_{j=1}^n w_{ji}(\Delta v_j(t) + q_j(t)) \quad (4)$$

Тут $v_i(t)$, $v_i(t+1)$ – значення (або стан) i -го фактора в лінгвістичній або абсолютній шкалі, у початковий та наступний моменти часу; $w_{ji}=w(e_{ji})$ – ступінь (сила, вага, щільність) впливу фактора v_j на v_i ; n – кількість факторів у моделі; $\Delta v_j(t)$ – зміна стану фактора v_j ; $q_j(t)$ – імпульс управління, що надійшов у вершину v_j .

Інерційний сценарій розвитку стану інвестиційно-інноваційного середовища України передбачає збереження існуючих тенденцій, за умови забезпечення політичної стабільності в країні, а також захисту прав власності інвесторів. Тому в процесі моделювання імпульси було введено в вершини факторів V2 «Політична стабільність» ($q_2 = +1$); V4 «Захист прав власності» ($q_4 = +1$); та V11 «Стан світової економіки» ($q_{11} = +1$). За даним сценарієм в Україні консервується існуюча модель економічного розвитку, економічні реформи відбуваються лише на «папері» на рівні декларацій про наміри, що і спостерігається у 2014-2015 рр. На тлі високого рівня корупції відбувається подальше зниження інвестиційної і, як наслідок, інноваційної привабливості України як приймаючої країни. Цей процес супроводжується відтоком інвестицій, зниженням інноваційного потенціалу, падінням обсягів виробництва та рівня життя населення (що опосередковано відображається через індикативний фактор «Рівень глобальної конкурентоспроможності»). Певна стабілізація відбувається на третьому кроці моделювання, внаслідок забезпечення політичної стабільності, але у випадку замороження проведення реформ, згідно з одержаними результатами, вже на сьомому кроці моделювання відбувається подальша стагнація економіки і, як наслідок, падіння рівня інвестиційної та інноваційної привабливості, глобальної конкурентоспроможності країни в цілому (див. рис. 5а).

Екстенсивний сценарій розвитку розглядається як базовий і відрізняється від попереднього тим, що окрім політичної стабілізації, в країні відбуваються певні реформи, спрямовані на поліпшення інвестиційного клімату (імпульс $g_7 = +1$ у вершину «Рівень економічної свободи» та $g_9 = +1$ у вершину «Економічна політика»), державну підтримку інноваційних кластерів і галузей з метою забезпечення зростання інноваційного потенціалу (імпульс $g_9 = +1$ у вершину «Інноваційний потенціал»). Внаслідок цього, починаючи з третього кроку моделювання відбувається певне зростання цільових факторів. Але у випадку збереження існуючого рівня корупції відбудеться нівелювання ефективності здійснення реформ, що спричиняє падіння рівня довіри глобальних інвесторів і, як наслідок, згідно з одержаними результатами, спостерігатиметься падіння рівня усіх цільових факторів (починаючи з сьомого кроку моделювання), хоча і не таке стрімке, як у випадку інерційного сценарію. У цьому випадку навіть розширення рівня економічних свобод і зростання інноваційного потенціалу країни, що не

забезпечить збільшення інвестиційно-інноваційної привабливості України та рівня її глобальної конкурентоспроможності, оскільки всі досягнення будуть зневільовані рівнем корупції (див. рис.5б).

Третій сценарій базується на ефективному використанні в Україні інноваційного потенціалу та заходів, спрямованих на його підвищення. Зокрема, передбачається, що будуть реалізовані кроки, спрямовані на підвищення конкурентоспроможності економіки на основі інноваційно-інвестиційної моделі розвитку. Цей сценарій передбачає усвідомлення та реалізацію на державному рівні нагальної потреби здійснення реальних, а не декларованих заходів щодо боротьби з корупцією на всіх рівнях управління економікою. Тому при моделюванні цього сценарію, додатково до заданих параметрів екстенсивного (базового) сценарію, було введено імпульс у вершину V5 «Рівень корупції». Згідно з результатами моделювання, у випадку реалізації цього сценарію, вже починаючи з третього кроку моделювання, відбувається поступове покращення динаміки усіх цільових факторів. Це можна пояснити тим, що внаслідок зростання довіри до запровадження реформ і реальної боротьби з корупцією має відбутися суттєве зростання потоку інвестицій в Україну, насамперед в інноваційні галузі та кластери, які як «локомотиви» виведуть економіку із стагнації та нададуть імпульси до зростання базових галузей (див. рис. 5в). Але реалізація цього сценарію, за інших рівних умов, передбачає наявність політичної волі до здійснення реформ на найвищому державному рівні.

Податкові реформи, що провадяться в Україні, загалом можна оцінити як позитивні: запущено механізм зниження податкового навантаження для всіх видів підприємницької діяльності, пільговий режим оподаткування діяльності венчурних фондів, звільнення від оподаткування 80% прибутку підприємств, що впроваджують енергоефективні технології, скорочення кількості податків та зборів. Незважаючи на позитивні зміни в законодавстві, необхідного економічного ефекту не відбувається. Це можна пояснити зарегульованістю податкової системи, в тому числі адмініструванням справляння податків та високим рівнем корупції в цій сфері зокрема.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення наукового завдання щодо визначення сучасних факторів, моделей та особливостей формування і розвитку системи фінансування інноваційної діяльності транснаціональних корпорацій в умовах становлення техноглобалізму. Комплексне дослідження умов, форм і інструментів фінансування інноваційної діяльності ТНК на світових ринках дало змогу автору сформулювати такі висновки:

1. Світогосподарський розвиток починаючи із середини ХХ століття характеризується не лише інтенсифікацією торговельних та інвестиційних потоків, а й якісними зрушеннями у структурі джерел, ключових факторів і умов соціально-економічного прогресу. Ефективний розвиток корпорацій, країн і регіонів світу в сучасних умовах забезпечується, насамперед, здатністю розробляти і впроваджувати інноваційні стратегії. На макрорівні існує потреба у постійному вдосконаленню інструментів власного забезпечення фінансовими ресурсами інноваційної

діяльності, що змінює технологію і організацію бізнесу для підтримки високого конкурентного статусу на внутрішньому і міжнародному ринках. На макрорівні найбільш адекватним парадигмі економіки знань є створення національних інноваційних і незалежних венчурних фондів, як іституційних передумов формування сприятливого для інновацій клімату.

2. Проїшовши складну еволюцію розвитку, провідні транснаціональні корпорації як ключові суб'єкти міжнародного бізнесу стали рушійною силою науково-технологічного прогресу завдяки системному впровадженню інновацій у виробничу, фінансову та маркетингову діяльність, насамперед у високотехнологічних галузях (електронній, телекомунікаційній, авіакосмічній, фармацевтичній та ін.), в межах 5-го та 6-го технологічних укладів. Найбільшої динаміки фінансування інноваційної діяльності ТНК набуло в останні 30 років завдяки, з одного боку, якісним змінам у фінансовому корпоративному менеджменті в напрямі «мережизації» і формування інноваційних фондів стратегічних альянсів, а, з іншого – інтернаціоналізації фінансового забезпечення НДДКР та трансферу технологій.

3. Під впливом внутрішніх і зовнішніх факторів зазнали змін механізми фінансування інноваційної діяльності ТНК – від власних обмежених джерел забезпечення технологічного розвитку у другій половині ХХ століття до комплексного фінансування виробничої й науково-технологічної модернізації на початку ХХІ століття, суб'єктами якого є не лише приватні міжнародні компанії, але й венчурні фонди, що функціонують на засадах державно-приватного партнерства, а також національні й регіональні фонди підтримки пріоритетних напрямів інноваційного розвитку. За умови техноглобалізму такі принципи фінансового забезпечення інноваційної діяльності ТНК дають змогу скорочувати терміни освоєння випуску нових продуктів, оптимізувати витрати на НДДКР, знижувати інвестиційні ризики їх фінансування, постійне структурне оновлення і забезпечувати завдяки цьому усталену глобальну конкурентоспроможність ТНК.

4. Парадигмальні зміни у фінансуванні інноваційної діяльності ТНК обумовлені, з одного боку, радикальними зрушеннями у світовій фінансовій системі, зокрема посиленням ролі похідних фінансових інструментів, венчурних фондів, державно-фінансового партнерства та ін., а з іншого, все дедалі більше на це фінансування впливають науково-технологічні, енергетичні та екологічні імперативи, які за умови експлуатації вуглецевої економіки та ринкової конкурентоспроможності поновлюваних джерел енергії потребують оптимізації взаємодії суб'єктів фінансування інноваційної діяльності ТНК.

5. У процесі розвитку фінансових механізмів інноваційної діяльності транснаціональні корпорації використовують постійно оновлюваний арсенал організаційно-економічних інструментів, що втілюється в різні системи. Найбільш адекватною сучасним науково-технологічним викликам і вимогам міжнародного інвестиційного менеджменту є система комплексного фінансування інноваційної діяльності ТНК, яка включає базові ланки корпоративного інноваційного фінансування (бюджети НДДКР, трансфертне ціноутворення) та допоміжні ланки

(інноваційні фонди стратегічних альянсів, корпоративні та незалежні венчурні фонди, національні інноваційні фонди та фінансово-кредитні інструменти).

6. Провідними сучасними тенденціями фінансування інноваційної діяльності транснаціональних корпорацій, поряд із загальним збільшенням його обсягів, зумовленим інноваційною стратегічною мотивацією за високої вартості новітніх досягнень, є диверсифікація джерел на різних стадіях інноваційного циклу, зміна їх структури у розвинутих країнах на користь держави, міждержавних фондів, глобальних корпоративних альянсів, що пов'язано із масштабністю фундаментальних дослідницьких проектів та об'єктивно зумовленим зростанням ризиків їх здійснення. За зростання нестабільності економічного розвитку істотно актуалізується проблема удосконалення інструментів фінансування інноваційного розвитку ТНК.

7. Фінансування інноваційної діяльності ТНК залежить не лише від галузевих особливостей, але й від корпоративної інноваційної культури, яка віддзеркалює глобальні інвестиційні потоки в інноваційній сфері. З урахуванням цього в дисертації виокремлено три групи корпорацій за країнами походження: інноваційні лідери (США, Японія, Франція, Німеччина, Велика Британія), інноваційні «тигри» (Південно-Східна Азія) та інноваційні аутсайтери.

8. За умов недостатнього фінансування інноваційної діяльності в ключових секторах національної економіки України (енергетика, військово-промисловий комплекс, транспорт) доцільно передбачити розробку та впровадження механізму обмеженого державного втручання в економіку як складової «Стратегії сталого розвитку «Україна - 2020». Цей механізм має включати такі інструменти: заохочення інноваційної діяльності відповідних підприємств, регулювання основних пропорцій виробництва через пільгове оподаткування високотехнологічних компаній, преференції в доступі до ресурсів для реалізації міжнародних інноваційних проектів, податкове стимулювання відмови від експлуатації застарілого устаткування і технологій, встановлення державного нагляду за стратегічними галузями шляхом придбання контрольних пакетів акцій відповідних підприємств.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії

1. Вакуленко Є.В. Глобальні інноваційні стратегії ТНК – локомотив сучасної світової економіки: монографія / О.О.Сльозко, А.Г.Міщенко, Є.В.Вакуленко. – К.: LAT&K, Інститут світової економіки і міжнародних відносин НАН України, 2014 – 180 с. (10,5 д.а., особисто автору належить 4,9 д.а.: роль ТНК у міжнародному русі капіталу, аналіз особливостей сучасної фінансово-інноваційної діяльності глобальних фірм, розвиток механізмів державного регулювання інноваційної діяльності в Україні).

2. Вакуленко Є.В. Зміни чинників сучасної міжнародної конкуренції / Є.В.Вакуленко // Сучасні тенденції трансформації світової фінансової системи: монографія. – К.: Інститут світової економіки і міжнародних відносин НАН України, 2014. – С.251-255 (0,3 д.а.).

Статті у наукових фахових виданнях

3. Вакуленко Є.В. ТНК як ключовий суб'єкт інвестиційної діяльності в Україні / Є.В.Вакуленко // Ринок цінних паперів України. – 2013. – № 11-12. – С. 69-75 (1,2 д.а.).

4. Вакуленко Є.В. Створення стратегічних альянсів, як прояв фінансової політики ТНК / Є.В.Вакуленко // Моделювання регіональної економіки. – 2014. – № 2 (24). – С. 246-255 (1,0 д.а.).

5. Вакуленко Є.В. Нові тенденції ТНК як приклад розвитку фінансових та інноваційно-інвестиційних процесів в Україні / О.О.Сльозко, Є.В.Вакуленко // Інтелект ХХІ. – 2014. – № 3. – С. 87-96 (1,0 д.а., особисто автору належить 0,5 д.а.: науково-технічна підтримка економічного виробництва, потоки глобальних інвестицій, протиріччя в інноваційній сфері України).

6. Вакуленко Є.В. Роль інформатизації в процесі сучасної фінансової експансії ТНК / Є.В.Вакуленко // Ефективна економіка. – 2014. – № 6. – С. 26-35 (1,0 д.а.) [Електронний ресурс] – Режим доступу <http://www.economy.nayka.com.ua>

7. Вакуленко Є.В. Когнітивний аналіз виходу ТНК на зарубіжні ринки / Є.В.Вакуленко // Ефективна економіка. – 2015. – № 1. – С. 16-28 (1,0 д.а.) [Електронний ресурс] – Режим доступу <http://www.economy.nayka.com.ua>.

8. Вакуленко Є.В. Фінансування інновацій транснаціональними корпораціями / Є.В.Вакуленко // Ринок цінних паперів України. – 2015. – № 1-2 – С. 65-70 (1,0 д.а.).

Статті у наукових фахових виданнях іноземних держав:

9. Vakulenko E.V. State Regulation of Innovation Investment Promotion / E.V.Vakulenko // *Economisti*. – Tbilisi. – 2015. – №1. – Р. 66-72 (0,7 д.а.).

10. Vakulenko I. Governmental policy at system of attraction of innovative investments / I.Vakulenko // "Modern Science – Moderní věda". – Praha. – 2015. – №3. – Р. 14-22(1,0 д.а.).

Статті в інших виданнях:

11. Вакуленко Є.В. Сучасна фінансова експансія в контексті транснаціоналізації, корпоратизації та інформації / Є.В.Вакуленко // Придніпровський научний вестник. – 2011. – №3 (113). – С 47-56 (1,0 д.а.).

12. Вакуленко Є.В. Експертиза в свете Налогового кодекса / Є.В.Вакуленко // Юридическая практика. – 2011. – №10. – С. 12-18 (0,6 д.а.).

13. Вакуленко Є.В. Світова економічна криза і зміна чинників сучасної міжнародної конкуренції / Є.В.Вакуленко // Теоретичні та практичні підходи щодо оцінок наслідків глобальної фінансової кризи: збірник матеріалів міжнародної наукової конференції. – К.: Інститут світової економіки і міжнародних відносин НАН України, 2011 – С. 62-63 (0,3 д.а.).

14. Вакуленко Є.В. Роль ТНК в розробці і впровадженні світових інновацій / Є.В.Вакуленко // Придніпровський научний вестник. – 2012. – №1 (123). – С. 77-85 (0,9 д.а.).

15. Вакуленко Є.В. Проблеми різних економік світу в процесі трансформації світової системи / Є.В.Вакуленко // збірник матеріалів міжнародної міжвідомчої конференції, 31 травня 2012 року. – Київ: Інститут світової економіки і міжнародних відносин НАН України, 2012. – С. 82-84 (0,2 д.а.).

16. Вакуленко Є.В. Сучасні інноваційні стратегії міжнародних корпорацій / Є.В.Вакуленко // Ефективні інструменти сучасних наук: збірник матеріалів ІХ міжнародної науково-практичної конференції. – Прага, 2013. – С. 44-48 (0,3 д.а.).

17. Вакуленко Є.В. Роль ТНК у фінансовому світовому просторі (на прикладі автомобільної корпорації BMW / Є.В.Вакуленко // Шляхи трансформації міжнародної валютно-фінансової системи: матеріали міжнародної наукової конференції. – К.: Інститут світової економіки і міжнародних відносин НАН України, 2013. – С. 102-105 (0,3 д.а.).

18. Вакуленко Є.В. Механізми фінансового забезпечення інноваційної діяльності / Є.В.Вакуленко // Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах Європи та Азії: збірник матеріалів ХІІ міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. – Переяслав-Хмельницький, 2015. – частина 2. – С. 32-35 (0,3 д.а.).

АНОТАЦІЯ

Вакуленко Є.В. Фінансові механізми інноваційної діяльності транснаціональних корпорацій. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини. Львівський національний університет імені Івана Франка. – Львів, 2015.

Дисертація присвячена дослідженню системи фінансування інноваційної діяльності транснаціональних корпорацій.

У дисертації обґрунтовано теоретичні засади транснаціоналізації фінансово-господарської діяльності міжнародних корпорацій в умовах глобалізації бізнесу, розкрито зміст фінансової компоненти інвестиційно-інноваційної діяльності ТНК, обґрунтовано інструменти фінансового забезпечення інноваційних проєктів глобальних компаній.

На основі узагальнення сучасної практики фінансового забезпечення інноваційної діяльності транснаціональних корпорацій, протягом останніх десятиліть досліджено ефективність використання основних інструментів фінансового інноваційного менеджменту ТНК, насамперед корпоративних бюджетів НДДКР, отримання маржинального доходу на всіх стадіях створення і реалізації інноваційних продуктів та новітніх технологій, перерозподілу витрат на інноваційну діяльність в мережах стратегічних альянсів, використання венчурних фондів з метою оптимізації оподаткування та прискорення інноваційного процесу, посилення дієвості національних інноваційних політик приймаючих країн в контексті надання податкових преференцій міжнародним компаніям в інноваційній сфері.

У дисертації показано ключові фактори розвитку інноваційно-інвестиційної діяльності транснаціональних корпорацій в Україні на основі використання національного інноваційного потенціалу. Визначено фінансово-податкові чинники стимулювання інноваційної діяльності міжнародних компаній в Україні та напрями національної науково-технологічної політики на шляху до членства в Європейському Союзі.

Ключові слова: транснаціональні корпорації, транснаціоналізація, глобальний бізнес, інновації, інноваційна діяльність, інноваційно-інвестиційна політика,

фінансові механізми, венчурні фонди, фінансово-податкові чинники, трансферні ціни.

АННОТАЦИЯ

Вакуленко Е.В. Финансовые механизмы инновационной деятельности транснациональных корпораций. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.02 – мировое хозяйство и международные экономические отношения. Львовский национальный университет имени Ивана Франка. – Львов, 2015.

Диссертация посвящена исследованию системы финансирования инновационной деятельности транснациональных корпораций.

В диссертации обосновано теоретические основы транснационализации финансово-хозяйственной деятельности международных корпораций в условиях глобализации бизнеса, раскрыто содержание финансовой компоненты инвестиционно-инновационной деятельности ТНК, обосновано инструменты финансового обеспечения инновационных проектов глобальных компаний.

На основе обобщения современной практики финансового обеспечения инновационной деятельности транснациональных корпораций на протяжении последних десятилетий, исследована эффективность использования основных инструментов финансового инновационного менеджмента ТНК, прежде всего корпоративных бюджетов НДДКР, обеспечения маржинального дохода, перераспределения затрат на инновационную деятельность в рамках международных стратегических альянсов, использования венчурных фондов в интересах оптимизации налогообложения и ускорения инновационного процесса, усиления действенности национальных инновационных политик принимающих стран в контексте предоставления налоговых преференций международным компаниям в инновационной сфере.

В диссертации показаны ключевые факторы развития инновационно-инвестиционной деятельности ТНК в Украине. Определены финансово-налоговые инструменты стимулирования инновационной деятельности международных компаний в Украине и ключевые направления национальной научно-технологической политики в контексте перспектив вступления Украины в Европейский Союз.

Ключевые слова: транснациональные корпорации транснационализация, глобальный бизнес, инновации, инновационная деятельность, инновационно-инвестиционная политика, финансовые механизмы, венчурные фонды, финансово-кредитные инструменты, трансфертные цены.

SUMMARY

E.V.Vakulenko. Financial mechanisms of TNCs innovation activity. –Manuscript. The thesis to gain a degree of Candidate of Economic Sciences according to the major 08.00.02 – World Economy and International Economic Relations. – Lviv National University named after Ivan Franko. – Lviv, 2015.

The thesis is dedicated to the research of financing system of TNCs innovative activities. In this thesis is grounded the theoretical basis of transnationalization of TNC

financial and economic activity in the conditions of business globalization, also is discovered the content of the financial components of TNCs investment and innovative activities in the context of implementation of innovative technologies and production by companies, fostering a profit. Herewith the most attractive investment and innovation sectors for TNCs are computer production, pharmaceuticals, automobile production, electronics, and software. The system of complex financing of TNC innovative activity is substantiated, which includes both basic elements of corporate financing (the budget of R&D activities, transfer pricing), as well as auxiliary ones (innovation funds of strategically alliances, corporate and independent venture funds, national innovation funds, financial and lending mechanisms).

On the grounds of generalization of modern financing of TNCs innovative activity for the last few decades the effectiveness of main tools of TNC financial and innovative management has been researched, first and foremost the corporate budgets of R&D in the implementation of the innovative projects of the high priority, transfer pricing in the context of providing a margin on all the stages of development and implementation of innovative production and the newest technologies, redistribution of costs on the innovative activity within international strategic alliances in favor of the companies – industry innovative leaders, the usage of venture funds for the convenience of taxation optimization and acceleration of innovative process, national innovative funds for financing the foreground directions of science and technology policy of the country, finance and lending tools of the innovative activity support on the final stages of the perspective production development.

In the thesis are shown the key factors of innovative and investment activity development in Ukraine on the basis of effective usage of national innovative potential and efficient state support of a corporate sector.

The special attention is paid to the elaboration of directions, strengthening the stimulating role of financial and tax tools in the development of innovative activity of international companies in Ukraine, particularly of preferential taxation of high-tech companies, simplification of import customs procedures of energy and resource saving equipment and technologies, introduction of preferences for informational technologies development, establishment of the specialized financial institution for the implementation of national innovative projects in priority on the ground of the public-private partnership mechanism. The key directions of the national scientific and technological policy are defined in the context of the performance on the agreement of Association with the EU and the prospect of entering the European

Keywords: transnational corporations, transnationalization, global business, innovations, innovation activity, innovation and investment activity, financial mechanisms, venture funds, financial and lending tools, transfer pricing.